

Motion till riksdagen

1988/89:U538

av Kent Carlsson (s)

Nordisk samordning av sanktioner mot Sydafrika

Ett uttalat skäl till beslutet om ensidiga svenska handelssanktioner mot Sydafrika var möjligheterna till internationell efterföljd. Eftersom permanenta medlemmar i FN:s säkerhetsråd vintern 1986/87 inlagt veto mot obligatoriska åtgärder mot apartheidpolitiken, bedömdes det som nödvändigt att några västländer gick före. Nordens länder åtog sig rollen som opinionsbildare. När de demokratiska krafterna i Sydafrika och Namibia vädjade om stöd ställde vi upp för att dela de uppföringar som motståndet mot förtryck kräver. En annan hållning vore omöjlig, eftersom vi respekterar och samarbetar med de människor och organisationer som skall bygga fria och demokratiska samhällen.

Den nordiska sanktionspolitiken har haft blandad framgång. Apartheidregimen är mycket pressad, främst ekonomiskt i brist på utländskt kapital och försvårad export, men också diplomatiskt och militärt. Det internationella trycket har starkt bidragit till att fred och självständighet nu äntligen tycks nå Angola och Namibia.

Samtidigt har Sydafrika, med stöd av regeringarna och näringslivsintressen i främst USA och Storbritannien, lyckats avvärja flera av de sanktioner som diskuterades för ett par år sedan. Motståndarna till bojkotter hävdar att de bara gör rasisterna än oresonligare, men om man följer Pretoriaregimens handlingar de senaste åren framstår det som klart, att "konstruktivt engagemang" misslyckats. De har vägrat att ta råd ens från de mest konservativa och välvilligt inställda kritiker. Förtrycket, mindre synligt bakom censur och undantagslagar, har skärpts. Demokratisk opposition har metodiskt angripits, för att legitimera acceptabla svarta samarbetsmän. Eftergifter har bara gjorts då det varit nödvändigt för att stoppa hot om sanktionsbeslut.

Mot denna bakgrund är det viktigt att Sverige fortsätter att arbeta för samordnade internationella sanktioner. För att detta skall bli möjligt krävs att varje lämpligt tillfälle i FN och andra internationella organ utnyttjas. För framgång krävs också att de nordiska länderna för en konsekvent och föredömlig politik.

Dessvärre lämnar dagens nordiska sanktioner en del övrigt att önska. Bl.a. de nordiska anti-apartheidorganisationerna har i en sammanställning visat de stora skillnaderna som finns i fråga om lagar och andra åtgärder. Sverige har ännu inte något förbud mot tjänstehandel. Ett förslag väntas dock från tjänstehandelsutredningen.

Med målet om en internationellt samordnad politik gentemot apartheidregimen, där de fräntas möjligheterna att spela på skillnader i olika länders hållning, är Sydafrikakommitténs utredningsuppdag otillräckligt. Utsikter-

na till internationell samordning gynnas inte heller av de tidsperspektiv med vilka utredningen arbetar. De förslag som nu diskuteras, bl.a. i USA:s kongress, kan snabbt förpassa Norden till de bakre leden.

Ett nordiskt initiativ för att samordna sina sanktioner enligt principen om "högsta gemensamma nämnare" skulle på nytt kunna aktualisera debatten i andra länder och ländergrupper. Då nordiska utrikesministermötet kontinuerligt diskuterar och reviderar ett handlingsprogram mot apartheid, vore det naturligt att regeringen i detta forum startade koordineringsarbetet.

Det kan för övrigt noteras att saken också ligger i strikt nationellt intresse. Visst innebär ensidiga sanktioner uppföringar, särskilt som andra länder övertar affärsmöjligheter. I förhandlingar med EG, där alla aspekter av handelspolitik måste behandlas, vore en högre sanktionsnivå från deras sida av stor vikt. Danmark har kunna fatta självständiga beslut, delvis på grund av politiska svårigheter för andra EG-medlemmar att kritisera en strikt Sydafrikapolitik. Sådan handlingsfrihet kommer dock successivt att kringkärvas, såväl för EG-medlemmar som länder eftersträvande ett nära samarbete.

Det är också av största betydelse att nu gällande sanktioner tillämpas strikt. Därför bör regeringen ta upp överläggningar med andra sanktionsländer för att kartlägga omfattningen av sanktionsbryteri och alternativa, dolda transportvägar. Sådan s.k. tredje lands handel tillämpas också av svenska företag, som öppet trotsar landets politik. Arbetet skulle med fördel kunna utföras av FN-organ såväl som nationella myndigheter. Även om de legala möjligheterna att komma åt mellanhänder är begränsade, kommer kartläggning, vakande ögon och publicitet att hindra ljusskygg hantering. Kostnaderna för att upprätthålla apartheidrelationer ökar och därmed trycket på Pretoriaregimen.

Det ligger självfallet också i svenskt intresse att folkrörelseorganisationer bedriver motsvarande kartläggning och opinionsarbete. Deras insatser kompletterar myndigheternas. Det medlemsförslag om stöd till en nordisk forskningsbyrå som framförts i Nordiska rådet, anvisar en lämplig form. Andra oberoende initiativ bör också kunna få statligt stöd.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nordisk samordning och uppföljning av Sydafrikasanktionerna.

Stockholm den 25 januari 1989

Kent Carlsson (s)